

Respons

Albania: Yrkesfaglig utdanning

- Det albanske utdanningssystemet
- Yrkeskoleutdanning for unge
 - Vitnemål, ferdighetsnivåer og grader
- Etterutdanning i yrkesfaglige studieretninger («post-secondary VET»)
- Yrkesopplæring for voksne
- Omtaler av systemet for yrkesfaglig utdanning og opplæring
- Kort om sysselsetting, det albanske arbeidsmarkedet og arbeidsformidling

Det albanske utdanningssystemet

Albania har niårig obligatorisk grunnskoleutdanning for barn mellom 6 og 15 år. De første fem årene går elevene på barneskole, deretter fire år på ungdomsskole.

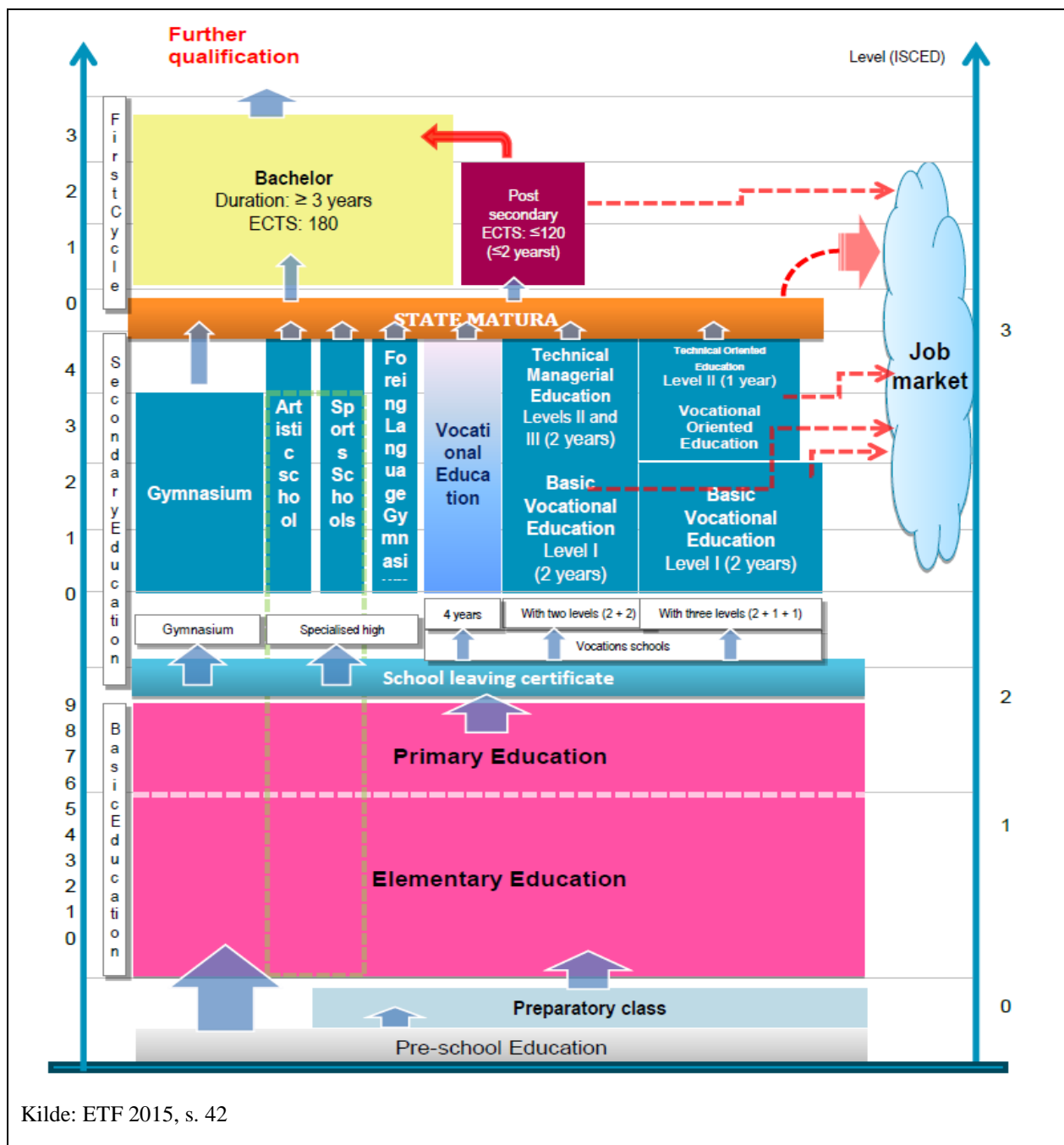
Videregående utdanning etter grunnskolen varer i opptil fire år. Studentene kan velge mellom ulike studieretninger:

- Allmennfaglig studieretning/gymnas.
- Videregående utdanningsprogrammer innenfor idrett, kunst eller språk.
- Yrkesfaglige utdanningsprogrammer (fra ett til fire år).¹

¹ Ansvar for yrkesfaglig utdanning og sysselsetting av fagutdannede er tillagt Ministry of Social Welfare and Youth (MoSWY). Det uavhengige National Employment Services sorterer under MoSWY, og er ansvarlig for gjennomføring av sysselsettingspolitikken, herunder yrkesfaglig utdanning. En tredje viktig aktør i sektoren er National Agency for Vocational Education, Training and Qualification (NAVETQ), som blant annet er ansvarlig for akkreditering av yrkesfaglige programmer, kvaliteten på fag- og yrkesopplæringen, læreplaner og lærerbevilgninger (Rama 2014, s. 16; Lov om yrkesutdanning 2002, med senere endringer, art. 9). Andelen av BNP som brukes på utdanning, er den laveste i regionen, på under tre prosent (EU Commission 2016, s. 31; Bertelsmann Stiftung 2016, s. 24).

Oversikten nedenfor er utarbeidet av European Training Foundation (ETF),² og skisserer ulike utdanningsløp. Yrkesfaglige studievalg vises i de tre kolonnene i midten til høyre.

Tabell I

Kilde: ETF 2015, s. 42

² I 2010 lanserte EU-organet European Training Foundation (ETF) Torino-prosessen, som annethvert år vurderer status og fremskritt i yrkesskoleutdanningen i ETFs partnerland (ETF u.å.).

Respons Albania: Yrkesfaglig utdanning

Yrkesskoleutdanning for unge

Det albanske systemet skiller mellom yrkesskoleutdanning for unge («vocational education system») og yrkesopplæring for voksne («vocational training system») (ETF 2015, s. 25). Yrkesskoleutdanning for unge tilbys i all hovedsak ved de 42 offentlige yrkesskolene («vocational schools») i landet (Rama 2014, s. 12).

Siden 2009 har yrkesskoleutdanningen vært organisert i en blokkstruktur, der elever kan velge grunnelementer og påbyggingsfag. Utdanningen foregår på tre forskjellige nivåer, med total studievarighet på tre–fire år. Det første nivået består av et toårig program (grunnleggende yrkesutdanning), mens annet og tredje nivå består av ett- eller toårige yrkesrettede programmer (ETF 2015, s. 4).

Oversikten nedenfor viser ulike utdanningsløp samt kvalifikasjoner/sertifisering for hvert nivå. Yrkesfaglig utdanning omfatter nivåene 2–5 (ungdomsskole avsluttes på nivå 1).³

Tabell 2

	Higher and General Education	Vocational Education	Vocational Training	
8	Doctorate	Qualifications for higher managers and higher general specialists	Short courses in specialisms based on occupational requirements – acquisition of new or updated knowledge, skills and/or wider competences	8
7	Master's degree			7
6	Bachelor's degree	Qualifications for managers and specialists	Courses designed for the needs of managers, specialists and higher technicians as in the levels of the "Vocational Education" column	6
5	Vocational Diploma (two years) Vocational Certificate (one year)	Qualifications for junior managers and higher technicians		5
4	Bridge courses	Bridge courses	Bridge courses Short courses based on occupational requirements – acquisition of new or updated knowledge, skills and wider competences Certificate for supervisors, technicians and qualified workers	4
	General Matura	Qualifications for supervisors and technicians		
	Short courses for adults	Vocational Matura (technician) Diploma for manager/technician		
3	Short courses for adults	(One-year) certificate for skilled worker	Certificate for skilled worker	3
2	Short courses for adults	(Two-year) certificate for assistant or semi-skilled worker	Certificate for assistant or semi-skilled worker	2
1	MINIMUM QUALIFICATIONS FOR ENTRY TO WORK AND CIVIC LIFE			1

Kilde: Gishti 2016, s. 7, basert på National Agency of Education u.å.b.

³ Oversikten er basert på det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket (Albanian Qualifications Framework/AQF) (National Agency of Education u.å.b, jf. bestemmelsene i Lov om AQF 2010, vedlegg 1).

Landinfo bemerker ellers at det i evalueringsrapporten fra den tyske organisasjonen Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) og ETF fra 2014, gis en oversikt over såkalte «joint schools», som tilbyr både vanlig allmennfaglig studieretning/gymnas og yrkesfaglig utdanning (GIZ & ETF 2014, s. 50).

Vitnemål⁴

Etter den nårlrige obligatoriske grunnskoleutdanningen, får elevene utstedt et vitnemål (*Dëftesë Lirimi*) som bekrefter at de har fullført grunnskolen (EP-Nuffic 2015, s. 5).

Elever ved videregående skoler blir uteksaminert (*matura-examen*) etter avsluttede studier, og mottar det såkalte matura-diplomet (*Dëftesë Pjekurie*), som gir adgang til utdanning på høyere nivå. For å komme inn på offentlige universiteter/høyskoler, må elevene ha bestått matte- og litteraturdelen i matura-eksamenen, samt ha

«[...] *completed two electives from a maximum of ten. [...] additional electives are not required by private institutions; however, most institutions do have extra admission examinations in addition to the matura examinations*» (EP-Nuffic 2015, s. 6).

Yrkeskoleelever avlegger eksamener i yrkesfaglige og teoretiske fag etter hvert fullførte nivå i utdanningsløpet, og tildeles diplom/sertifikat for oppnådde kvalifikasjoner (ulike diplomer/sertifikater er presentert i høyre kolonne i tabell 2 ovenfor). I Albanias kvalifikasjonsrammeverk omtales de ulike vitnemålene som tildeles yrkeskoleelever fra 2.–4. trinn som (i rekkefølge, Landinfos oversettelse)⁵: *Certifikatë për ndihmës ose punëtor gjysmë të kualifikuar* [sertifikat for assistent eller semi-faglært arbeider], *Certifikatë për punëtor të kualifikuar* [sertifikat for faglært arbeider], *Certifikatë kompetencash* [kompetansebevis] og *Certifikatë për mbikëqyrës dhe teknikë* [sertifikat for veiledere, teknikere og kvalifiserte arbeidere]. Se National Agency of Education (u.å.b) for en fullstendig oversikt (på originalspråk).

Yrkeskoleelever kan også velge å avlegge samme matura-eksamen som elevene ved videregående skoler gjør («gymnasium» og «specialized high school», som fremgår av tabell 1 ovenfor), hvilket gir adgang til høyere utdanning ved høyskoler og universiteter (National Agency of Education u.å.b; ETF 2015, s. 4; EP-Nuffic 2015, s. 5-6).

Produksjon og omsetting av falske vitnemål

Korrupsjon er svært utbredt i Albania, og forekommer både i det offentlige og private rom – utdanningssektoren inkludert. Albanske respondenter i Transparency Internationals (TI) korrupsjonsbarometer fra 2013 mente at utdanningssektoren var blant sektorene som var mest påvirket av korrupsjon: 70 prosent oppgav at korrupsjon preget skole- og utdanningsvesenet (rettsvesenet, helsevesenet og politiske partier ble ansett for å være enda mer påvirket av korrupsjon, med score på henholdsvis 81, 80 og 72 prosent) (TI 2013).

Flere nyhetsmedier har rapportert om utdanningsinstitusjoner som har utstedt eller solgt uekte eller tvilsomme vitnemål. Produksjon og omsetting av falske vitnemål på svartebørsen i

⁴ For eksempler på vitnemål som utstedes ved ulike fullførte universitetsgrader, se EP-Nuffics rapport om det albanske utdanningssystemet (EP-Nuffic 2015, s. 6-8, med vedlegg).

⁵ Samtlige oversettelser i responsen er gjort ved hjelp av Google Oversetter.

Albania er også bredt omtalt (se blant annet Albanian Daily News 2015; Mehmeti 2015; Likmeta 2012; Likmeta, Vezaj & Abdiu 2008).⁶ Senest i 2014 stengte statsminister Edi Rama 18 private utdanningsinstitusjoner og suspenderte driften av 13 andre, etter at en evalueringsrapport konkluderte med at diplomene og gradene de utstedte, var av «dubious quality». Rama har tidligere omtalt privatskoler i landet som «diploma factories» (Mehmeti 2015).⁷

Ifølge en undersøkelse utgitt av Albanian Center for Economic Research (ACER)⁸, er korrupsjon på videregående utdanningstrinn som oftest knyttet til karaktersetting og avgangseksamener. De to typene korrupsjon (i undersøkelsen referert til som «unethical behaviour») som hyppigst forekommer på videregående skoler, er «Offering teachers a gift for better results or other facilities/favors» og «Offering teachers money (cash) to ensure favors in the assessment of pupils (fictitious assessment/grades)» (Mata, Keta & Mita 2014, s. 7-8). Deltagerne i undersøkelsen bekreftet at bestikkelser – for å få høyere karakterer, bestå eksamener og få utstedt vitnemål – også er et svært utbredt fenomen ved høyere utdanningsinstitusjoner (Mata, Keta & Mita 2014, s. 9-10).⁹ (For mer detaljert informasjon om tema, herunder størrelsesorden på bestikkelser, les rapporten *Issues of ethics and corruption in the Albanian Education System* av ovennevnte forfattere.)

I en rapport fra Project Against Corruption in Albania (PACA 2012), finansiert og utgitt av Europarådet, gis det detaljerte eksempler på en rekke tilfeller der uetisk praksis har blitt påvist; fra eksamensrutiner (matura-eksamen behandles særskilt på sidene 57-63), til særbehandling og oppjustering av karakterer for elever/studenter som betaler bestikkelser, til innkjøpsordninger av skolebøker.

Ferdighetsnivåer

Det albanske kvalifikasjonsrammeverket (Albanian Qualification Framework, forkortet AQF)¹⁰ er nedfelt i lov, og definerer hvilke ferdigheter elever skal tilegne seg på de særskilte nivåene. Nivåbeskrivelsene er, i tråd med andre lands rammeverk, inndelt i kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse. Landinfo bemerker at beskrivelsene av de ulike nivåene i det albanske kvalifikasjonsrammeverket, i vesentlig grad sammenfaller med det som er nedfelt i det norske rammeverket (se konsulterte kilder i avsluttende kildeliste).

⁶ Artiklene som Landinfo har konsultert etter søk i åpne nyhetsmedier og øvrig kildehenvist materiale, omtaler ikke falske vitnemål fra yrkesskoler eller for yrkesskoleutdanning spesifikt, men omhandler forfalskning av vitnemål for videregående og høyere utdanning generelt.

⁷ Mer informasjon om korrupsjon i Albania, særskilt knyttet til ID-dokumenter, finnes i Landinfos rapport om reise- og ID-dokumenter (Landinfo 2013).

⁸ Utvalget som besvarte spørsmål om korrupsjon i undersøkelsen, bestod av elever, lærere, foreldre, studenter samt akademisk og administrativ stab ved to offentlige utdanningsinstitusjoner (en videregående skole og en høyere utdanningsinstitusjon).

⁹ Halvparten av respondentene i studien oppgav også at plagiat og kjøp/tyveri av master- og doktorgradsoppgaver forekommer, og at dette er et økende problem blant studenter ved høyere utdanningsinstitusjoner (Mata, Keta & Mita 2014, s. 9).

¹⁰ Det albanske kvalifikasjonsrammeverket gjenspeiler det europeiske kvalifikasjonsrammeverket, som inneholder åtte nivåer, og som er godkjent av Europaparlamentet. Rammeverket skal være et verktøy i arbeidet med å bistå land og sektorer med å sammenligne kvalifikasjoner, forbedre gjensidig anerkjennelse og fremme geografisk mobilitet i arbeidsmarkedet.

Respons Albania: Yrkesfaglig utdanning

Nedenfor følger korte beskrivelser av hva som kreves på ferdighetsnivåene 2 til 5,¹¹ nivåene som korresponderer med nivåene for yrkesskoleutdanning. Yrkesskoleutdanningen har tre nivåer, men kan vare i tre eller fire år, avhengig av studievalg. Nivå 2 i denne tabellen korresponderer altså med første år i selve utdanningen:

Tabell 3 (Landinfos utdrag og oversettelse)

Nivå	Kunnskap	Ferdigheter	Kompetanse
2	Grunnleggende faktakunnskap innenfor et fag/studiefelt	Grunnleggende kognitive ferdigheter og praktisk anvendelse av relevant informasjon, for å utføre oppgaver og løse rutinemessige problemer ved hjelp av enkle regler og verktøy.	Arbeide eller studere under tilsyn, med en grad av uavhengighet.
3	Faktakunnskap samt kunnskap om prinsipper, prosesser og konsepter innenfor et fag/studiefelt.	Kognitive og praktiske ferdigheter for å oppfylle plikter og løse problemer gjennom valg og bruk av metoder, verktøy, materialer og grunnleggende informasjon.	Ansvarlig utøvelse av arbeids- eller studieoppgaver.
4	Bred teoretisk kunnskap og faktakunnskap innenfor et fag/studiefelt.	Kognitive og praktiske ferdigheter som kreves for å løse spesifikke problemer på et fag/studiefelt.	Selvstendig utførelse av oppgaver innenfor arbeids- eller studiefelt. Tilsyn med andres rutinearbeid, noe ansvar for evaluering og forbedring av egen utførelse innenfor fag/studiefelt.
5	Omfattende og spesialisert teoretisk kunnskap og faktakunnskap innenfor et fag/studiefelt.	Omfattende kognitive og praktiske ferdigheter som kreves for å løse arbeidsoppgaver.	Styring og kontroll over oppgaver innenfor arbeids- eller studiefelt. Evaluering og forbedring av egen og andres utførelse av oppgaver innenfor fag/studiefelt.

Kilder: National Agency of Education u.å.a; Lov om AQF 2010, vedlegg 2.

Grader

For videregående og høyere utdanning brukes et graderingssystem der 1 tilsvarer stryk og 10 er best oppnåelige karakter (tabell som fremstilt i EP-Nuffic 2015, s. 8):

Numerical grade	Letter grade	Description
10	Dhjetë	Excellent
9	Nëntë	Very Good

¹¹ Nivå 1 korresponderer med ungdomsskolenivå, og er derfor ikke gjengitt i denne responsen. Det finnes i alt åtte ferdighetsnivåer, som strekker seg til doktorgradsnivå på universitet eller høyskoler. Samtlige er beskrevet i Lov om AQF (2010, vedlegg 2).

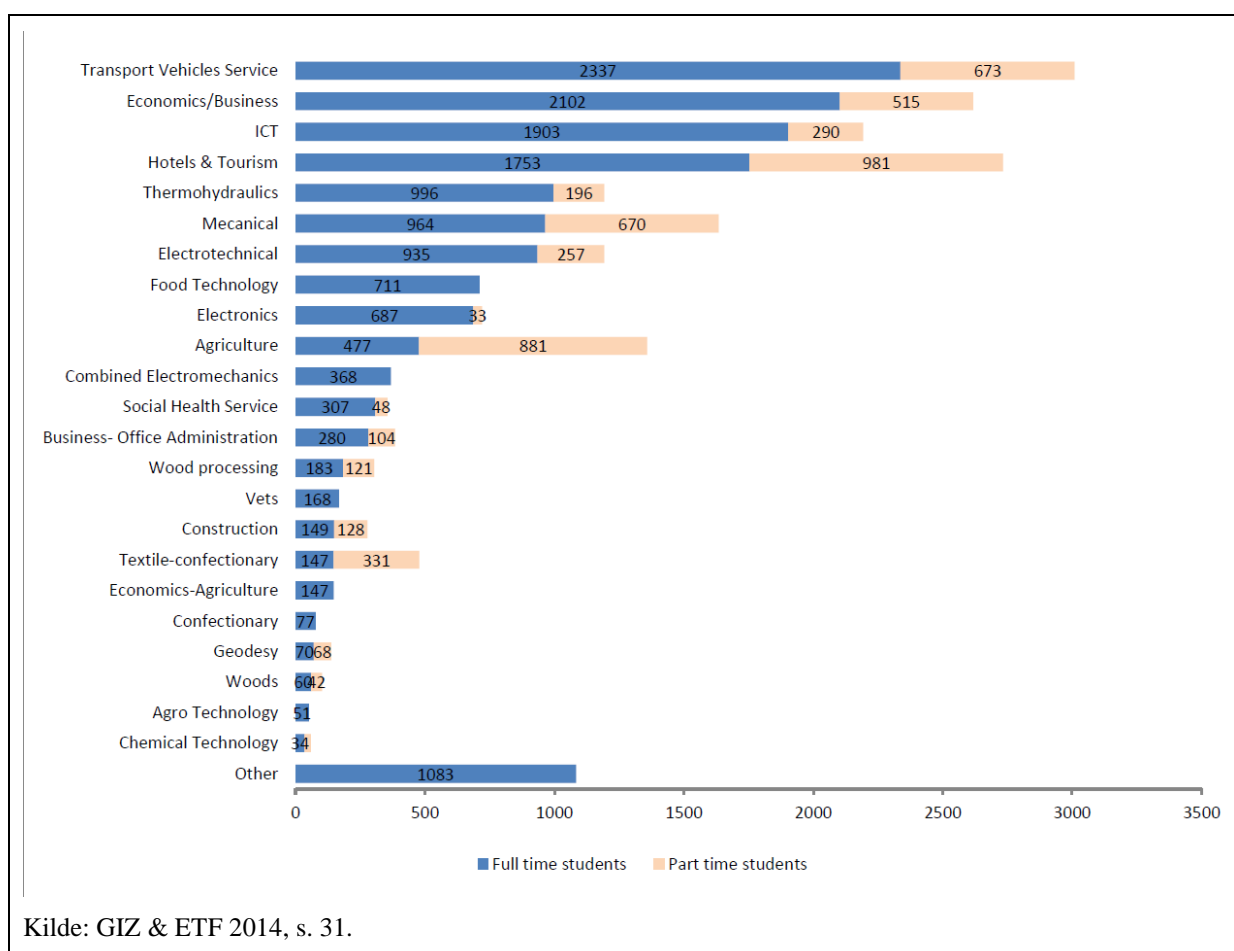
Respons Albania: Yrkesfaglig utdanning

8	Tetë	Good
7	Shtatë	Average
6	Gjashtë	Satisfactory
5	Pesë	Lowest passing grade
4-1	Kater, tre, dy, një	Fail

Kilde: EP-Nuffic 2015.

Det tilbys yrkesutdanning innenfor flere enn 20 ulike yrkesretninger. Per 2014 valgte de fleste elevene studieretninger som gav dem kompetanse for videre arbeid innenfor transport- og servicenæringen, innenfor IKT-tjenester samt økonomifag og hotell og turisme.

Følgende oversikt viser de ulike tilgjengelige yrkesretningene og antall elever per 2014.

Kilde: GIZ & ETF 2014, s. 31.

Etterutdanning i yrkesfaglige studieretninger (post-secondary VET¹²)

Siden 2007 har det også blitt utviklet etterutdanningsprogrammer for yrkesfag («post-secondary VET programmes»). Programmene retter seg mot yrkesskoleelever som ønsker å oppnå høyere yrkesfaglige kvalifikasjoner, samt studenter som har avsluttet allmennfaglig studieretning/gymnas, men som verken søker seg videre til universitet/høyskole eller har arbeidsmarkedskvalifikasjoner. I henhold til ETFs oversikt fra 2015 har det kun blitt utviklet et begrenset antall slike programmer. I oversikten (ETF 2015, s. 27) vises det blant annet til:

- De to institusjonene Beqir Çela yrkesskole og Professional College ved universitetet i Durres har samarbeidet om et studieprogram i anvendt informatikk. Yrkesskolen har tilbudt den praktiske opplæringen (som tilsvarer halve opplæringsdelen av programmet), mens den teoretiske utdanningen er gitt ved universitetet.
- Faculty of Integrated Studies with Practice (FASTIP-prosjektet) ved universitetet i Durres (med omtrent 700 studenter) har tilrettelagt for å kombinere teoretiske studier ved fakultetet med praksisopplæring i bedrifter (som for eksempel banker).
- Jordbruksuniversitetene i Tirana og Lushnje har tilbudt et toårig studieprogram som leder til diplom (ikke universitetsgrad) i «veterinary management».
- Universitetet i Elbasan har tilbudt et toårig studieprogram for laboratorieteknikere, som leder til diplom (ikke universitetsgrad).
- Professional College 'New Generation' og Construction Academy (begge private utdanningsinstitusjoner) tilbyr ulike etterutdanningsprogrammer for yrkesutdannede.

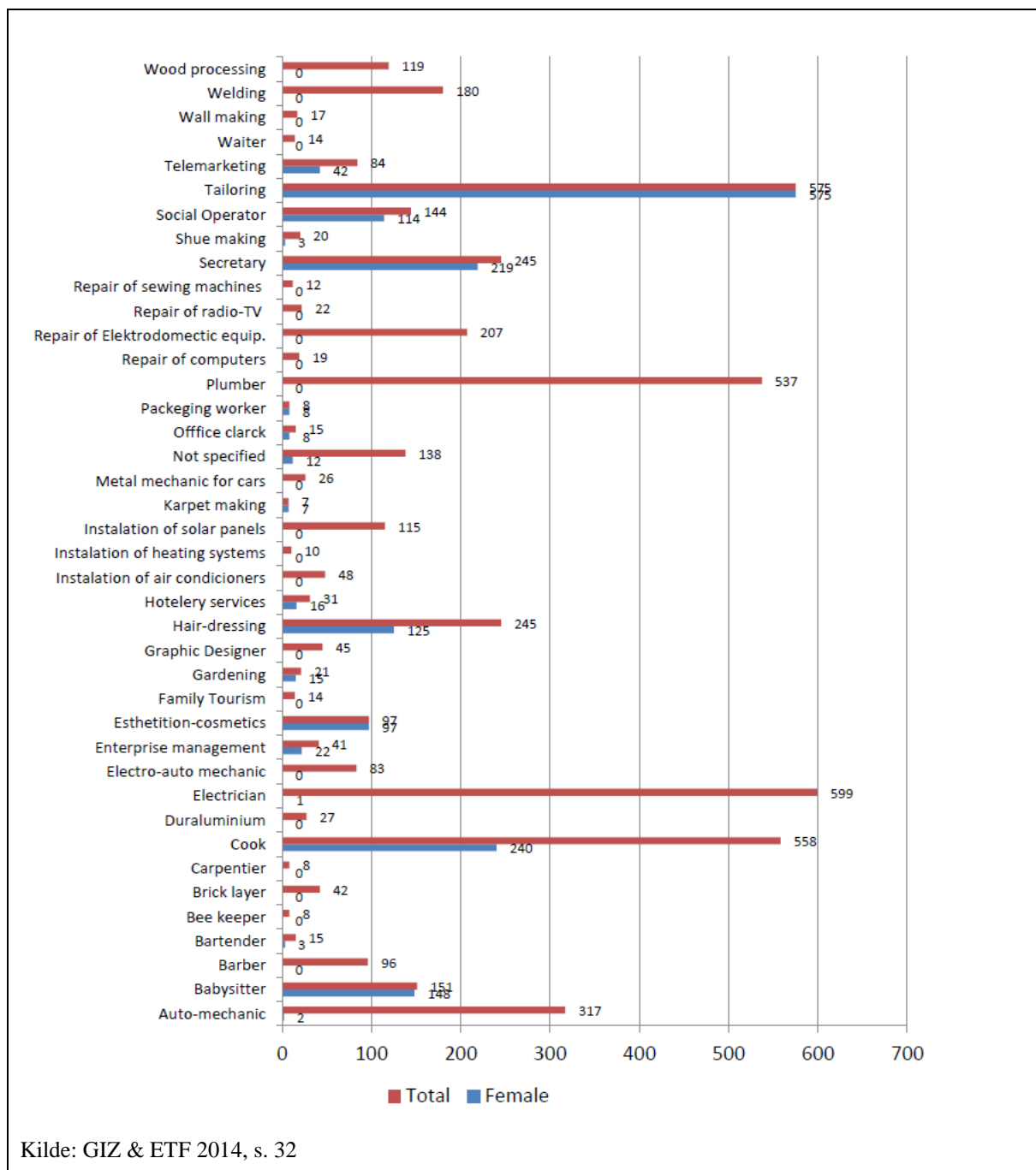
Yrkesopplæring for voksne

Yrkesopplæring for voksne («vocational training system») tilbys ved ti såkalte yrkesopplæringscentre («vocational training centres»), som er plassert i Tirana, Shkoder, Elbasan, Korce, Durres, Vlore, Fier og Gjirokaster (Rama 2014, s. 12). Om lag 60 prosent av alle voksne som deltok i yrkesopplæring per 2014, var innskrevet ved sentrene i Tirana, Elbasan og Durres (GIZ & ETF 2014, s. 32). Sentrene tilbyr kurs i ulike yrkesfag (opplæring, omskolering og yrkesrettet attføring).

EU-kommisjonens utredning viser imidlertid at kun en svært liten andel voksne deltar i yrkesopplæring – én prosent voksne mellom 25 og 64 år (mot ni prosent i gjennomsnitt i EU-land) deltok i yrkesopplæring i 2012 (EU Commission 2015, s. 5). Yrkesopplærings-sentrene tar også inn (unge) voksne studenter, som betaler kursavgifter og følger programmer og kurs med en varighet på noen uker til to år (ETF 2015, s. 28).

Oversikten som følger, viser ulike tilgjengelige yrkesretninger og antall studenter ved de ti yrkesopplæringssentrene. Tallene er fra 2013:

¹² Vocational Education (and Training).

Omtaler av systemet for yrkesfaglig utdanning og opplæring

I EU-kommisjonens utredning av utdanningssektoren i Albania fremgår det at ungdom anser yrkesskoleutdanning som «[...] a second best path to tertiary education, rather than a route to labour market entry» (EU Commission 2015, s. 5). ETF (2015, s. 26) hevder likeledes at «many pupils enroll in VET programmes mainly because it is seen as an easier way to obtain the Matura and enter university, compared to the gymnasium track».

Respons Albania: Yrkesfaglig utdanning

Hovedandelen av yrkesskolene klassifiseres i kategorien «low performer level»,¹³ og har behov for store utbedringer, i henhold til GIZ og ETF. Etter en evaluering av yrkesutdanningssystemet i Albania i 2014, konkluderte kildene blant annet med følgende:

With regard to the quality and content of VET programmes and short-term courses, the current baseline study shows that the VET curriculum is not producing graduates who have the essential knowledge, skill and occupational competence for entry to training-relevant job positions in the workplace. In most cases this is due to the dereliction of practical skills training. Such training hardly takes place in most of the VET providers visited. As a rule, practice classes are limited to demonstrations with few and outdated equipment (GIZ & ETF 2014, s. 9).

GIZ og ETF (2014, s. 10 og 45 blant andre) peker også på at både antallet ansatte samt kompetansenivået blant ansatte – både blant administrativ stab og blant lærere og instruktører – er utilstrekkelig. Samtidig er de fleste utdanningsfasiliteter og læreutstyr i dårlig stand; enkelte læresteder « [...] have no equipment at all for the trade areas they offer. Some VSSs have equipment but do not use it. Tools and accessories nearly do not exist» (Reidenbach, som sitert i GIZ & ETF 2014, s. 46).

I likhet med GIZ og ETF, oppsummerer EU-kommisjonen at systemet for yrkesfaglig utdanning og opplæring påvirkes negativt av en rekke forhold:

[...] the limited involvement of social partners; a mismatch between employers' demand and VET supply; an inefficient network of too many, small, ill-equipped public VET institutions; modern qualifications and VET curricula; lack of skilled teachers and teacher training programmes; underfinancing of VET with poor incentives for the participation of employers; and inadequate monitoring and evaluation of performance and outcomes of the VET system (EU Commission 2015, s. 5).

Kort om sysselsetting og det albanske arbeidsmarkedet

Etter en periode med økonomisk vekst, har albansk økonomi og det albanske arbeidsmarkedet i løpet av de siste årene vært sterkt preget av globale finanskriser. Omtrent 90 prosent av landets bedrifter klassifiseres som små (mikro) bedrifter, og svært ofte er de familieeide. Litt under halve befolkningen jobber i privat landbruk, og har dette som primær inntektskilde. Andre viktige sektorer inkluderer næringsmiddelindustri, handel og tjenester, tekstilindustri, konstruksjon, turisme, gruvedrift, energiproduksjon og distribusjon, maritim sektor og IT. Rundt en fjerdedel av den yrkesaktive befolkningen migrerer til utlandet for arbeid, ofte til Italia eller Hellas eller andre EU-land, på midlertidig eller sesongmessig basis (ETF u.å.; Rama 2014, s. 11 og 22).

Sysselsettingsraten i landet lå på omtrent 55 prosent i 2015, og det offisielle arbeidsledighetstallet viser at rundt 17 prosent av befolkningen i yrkesaktiv alder er registrert uten jobb (ledighet er særskilt høy blant unge mellom 15 og 29, der arbeidsledighetstallet lå på omtrent 33 prosent i 2015) (INSTAT u.å.a; INSTAT u.å.b; INSTAT u.å.c). Samtidig er

¹³ I rapporten fra GIZ & ETF (2014, s. 9) innebærer kategorien «low performer» «[...] a generally unsatisfactory performance level or even a less than acceptable performance level». Kilden opererer med fire ulike kategorier; fra «poor» til «high performers». Se sidene 28 og 30 i GIZ & ETF 2014 for ytterligere informasjon om kategoriene og kildens innplassering av Albanias yrkesskoler i disse.

den uformelle økonomien omfattende: Anslag tilsier at den uformelle økonomien utgjorde omtrent 30 prosent av landets BNP i 2013 (EU Commission 2015, s. 4).

Kort om arbeidsformidling i Albania

Ledige jobber blir annonsert i aviser, arbeidsportaler, bedrifters hjemmesider eller internt på arbeidsplasser. Resultatene fra en ILO-undersøkelse foretatt i 2014 – Skill Needs Analyses 2014 – viste imidlertid at over halvparten av de forespurte bedriftene foretrakk å rekruttere ny arbeidskraft gjennom bekjentskaper («acquaintances, relatives and friends») fremfor å lyse ut stillingene, og at litt over 40 prosent av bedriftene «[...] use this method as their first choice» for å besitte stillinger. Et mindretall ansettelser formidles gjennom offentlige arbeidskontorer (se Rama 2014, s. 6 og 51, for konkrete tall).¹⁴

Flere rekrutterings- og bemanningsbyråer har vokst frem i løpet av det siste tiåret, der jobbsøkere kan registrere seg og få hjelp med å finne arbeid. Noen av byråene tilbyr kurs og opplæring for å tilpasse jobbsøkerens kvalifikasjoner til bedrifters kompetansebehov (Rama 2014, s. 51).

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- Albanian Daily News (2015, 24. april). 1800 euro for a Fake Diploma, Six Persons Sent to Trial. *Albanian Daily News*. Tilgjengelig fra <http://www.albaniannews.com/index.php?idm=1230&mod=2> [lastet ned 11. januar 2017]
- Bertelsmann Stiftung (2016). *Bertelsmann Transformation Index: Albania Country Report*. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung. Tilgjengelig fra https://www.bti-project.org/fileadmin/files/BTI/Downloads/Reports/2016/pdf/BTI_2016_Albania.pdf [lastet ned 11. januar 2017]

¹⁴ I artikkelen "*Diploma Factories*": *Kosovo and Albania Churn Out Graduates with Few Prospects* av Jeton Mehmeti (Balkan Insight 2015), omtales blant annet betydningen av diplomer/vitnemål for sysselsettingsmuligheter.

Respons Albania: Yrkesfaglig utdanning

- EP-Nuffic (2015, 1. januar). *Education system Albania*. Haag: EP-Nuffic. Tilgjengelig fra <https://www.epnuffic.nl/en/publications/find-a-publication/education-system-albania.pdf> [lastet ned 20. september 2016]
Den nederlandske organisasjonen EP-Nuffic utarbeider blant annet informasjonsmateriale om utdanningsystemer og kvalifikasjoner/vitnemål i ulike land i verden.
- ETF, dvs. European Training Foundation (2015). *Torino Process 2014 Albania*. Torino: ETF. Tilgjengelig fra [http://www.etf.europa.eu/webatt.nsf/0/5975A8161368A44CC1257E31003EE417/\\$file/TRP%202014%20Albania_EN.pdf](http://www.etf.europa.eu/webatt.nsf/0/5975A8161368A44CC1257E31003EE417/$file/TRP%202014%20Albania_EN.pdf) [lastet ned 4. januar 2017]
ETF er et EU-organ som bistår blant annet land på Vest-Balkan med reformarbeid innen yrkesskoleutdanning. ETF har vært operativ siden 1994, og i 2010 ble Torino-prosessen lansert med toårige analyser av status og fremgang i yrkesskoleundervisningen i ETFs partnerland.
- ETF (u.å.). *Albania*. Torino: ETF. Tilgjengelig fra <http://www.etf.europa.eu/web.nsf/pages/Albania> [lastet ned 31. mars 2016]
- EU Commission (2015). *Albania. Sector reform Contract for Employment and skills*. Brussel: EU Commission. Tilgjengelig fra <http://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/albania/ipa/2015/ipa-2015-038716-01-al-sector-reform-contract-for-employment-and-skills.pdf> [lastet ned 4. januar 2017]
- EU Commission (2016). *Albania 2016 report*. Brussel: EU Commission. Tilgjengelig fra https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2016/20161109_report_albania.pdf [lastet ned 4. januar 2017]
- Gishti, E. (2016, mars). *Albanian Qualifications Framework*. Torino: ETF. Tilgjengelig fra http://www.ipq.org.ua/upload/files/files/03_Novyny/2016.03.11_QP/Ejvis_Albanian%20Qualifications%20Framework_2016.pdf [lastet ned 4. januar 2017]
Forfatteren/bidragsforfatteren er ansatt i National Agency of Vocational Education Training and Qualifications (NAVETQ).
- GIZ, dvs. Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit & ETF (2014, 17. juni). *Baseline Survey of Public VET Providers in Albania*. GIZ. Tilgjengelig fra http://www.sociale.gov.al/files/documents_files/ALB-Report-Survey-Public-VET-Provider_20_06_14_FINAL.pdf [lastet ned 4. januar 2017]
- INSTAT, dvs. Instituti i Statistikave (u.å.a). *Employment rate Q1 2012 – Q2 2016*. Tirana: INSTAT. Tilgjengelig fra <http://www.instat.gov.al/en/themes/labour-market.aspx> [lastet ned 20. september 2016]
- INSTAT (u.å.b). *Labour force participation rate Q1 2012 – Q2 2016*. Tirana: INSTAT. Tilgjengelig fra <http://www.instat.gov.al/en/themes/labour-market.aspx> [lastet ned 20. september 2016]
- INSTAT (u.å.c). *Unemployment rate 2007 - 2015*. Tirana: INSTAT. Tilgjengelig fra <http://www.instat.gov.al/en/themes/labour-market.aspx> [lastet ned 20. september 2016]
- Landinfo (2013, 25. november). *Albania: Reise- og ID-dokumenter*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/2617/1/2617_1.pdf [lastet ned 16. januar 2017]
- Likmeta, B., Vezaj, F. & Abdiu, D. (2008, 21. februar). Albania Ignores Trade in Fake Degrees. *Balkan Insight*. Tilgjengelig fra <http://www.balkaninsight.com/en/article/albania-ignores-trade-in-fake-degrees> [lastet ned 11. januar 2017]
- Likmeta, B. (2012, 4. mai). Albanian University Quizzed Over Bossi Diploma. *Balkan Insight*. Tilgjengelig fra <http://www.balkaninsight.com/en/article/the-trout-s-albanian-diploma-raises-eyebrows> [lastet ned 11. januar 2017]
- [Lov om AQF] (2010, 4. mars). *Lijg Nr.10 247, datë 4.3.2010 [Lov nr. 10, datert 4.3.2010]*. Tilgjengelig fra <http://www.akafp.gov.al/wp-content/uploads/2014/09/LIGJ-10247.pdf> [lastet ned 20. september 2016]

Respons Albania: Yrkesfaglig utdanning

Loven om AQF – Albanian Qualifications Framework – er kun tilgjengelig på albansk.

- [Lov om yrkesutdanning] (2002, med endringer av 2008 og 2011). *Law No 8872, Dated 29.3.2002. On Vocational Education And Training In The Republic Of Albania, Amended By Laws No 10/011, Dated 30.10.2008. No 10434, Dated 23.6.2011.* Tilgjengelig fra <http://www.unesco.org/education/edurights/media/docs/0631c59ee5ee998799fdc011ffa87e33aa081dda.pdf> [lastet ned 21. september 2016]

Det er vedtatt senere endringer til loven om yrkesutdanning, senest i 2014. De siste endringene har ikke betydning for tema i denne responsen, og foreligger heller ikke på engelsk. Landinfo velger derfor å kildehenvise den engelske oversettelsen (ovenfor), som er gjort tilgjengelig via UNESCO. De seneste lovendringene kan gjenfinnes her http://www.akafp.gov.al/wp-content/uploads/2014/09/ligj_nr_63_dt_26_6_2014_18455_1.pdf [lastet ned 4. januar 2017]

- Mato, E., Keta, M. & Mita, N. (2014, juni). *Issues of ethics and corruption in the Albanian Education System (Pilot Study)*. Tirana: ACER. Tilgjengelig fra <http://www.albania.wsi-design.co.uk/test/wp-content/uploads/2015/09/MWL-Pilot-Education-Research-Project.pdf> [lastet ned 16. januar 2017]
- Mehmeti, J. (2015, 17. november). "Diploma Factories": Kosovo and Albania Churn Out Graduates with Few Prospects. *Balkan Insight*. Tilgjengelig fra <http://www.balkaninsight.com/en/article/diploma-factories-kosovo-and-albania-churn-out-graduates-with-few-prospects-11-08-2015-1> [lastet ned 20. september 2016]
- National Agency of Education (u.å.a). *Levels descriptors Albanian Qualifications Framework (AQF)*. Tirana: National Agency of Education. Tilgjengelig fra <http://www.akafp.gov.al/wp-content/uploads/2014/09/Përshkruesit-e-Niveleve-të-Kornizës-Shqiptare-të-Kualifikimeve1.pdf> [lastet ned 20. september 2016]
- National Agency of Education (u.å.b). *Levels of a National Qualifications Framework*. Tirana: National Agency of Education. Tilgjengelig fra <http://www.akafp.gov.al/wp-content/uploads/2014/09/NIVELET-E-KORNIZËS-SHQIPTARE-TË-KUALIFIKIMEVE.pdf> [lastet ned 20. september 2016]
- PACA, dvs. Project Against Corruption in Albania (2012). *Underpinning integrity in the Albanian education system: Compilation of PACA outputs*. Brussel: Council of Europe. Tilgjengelig fra https://www.coe.int/t/dghl/cooperation/economiccrime/corruption/Publications/PACA/PACA_Underpinning%20Integrity%20in%20The%20Albanian%20Education%20System%20.pdf [lastet ned 16. januar 2017]
- Rama, L. (2014). *Skill Needs Analyses 2014*. Tirana: ILO. Tilgjengelig fra http://www.kerkoipune.gov.al/wp-content/uploads/2015/02/SKILL-NEEDS-ANALYSES-2014-survey_Final-Report.pdf [lastet ned 30. mars 2016]
- TI, dvs. Transparency International (2013). *Global Corruption Barometer 2013*. Berlin: TI. Tilgjengelig fra <http://www.transparency.org/gcb2013/country/?country=albania> [lastet ned 16. januar 2017]

Konsulterte kilder

- NOKUT (u.å.). *Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring*. Lysaker: NOKUT. Tilgjengelig fra <http://www.nokut.no/no/Fakta/Det-norske-utdanningsystemet/Nasjonalt-kvalifikasjonsrammeverk-for-livslang-laring/> [lastet ned 4. januar 2017]

© Landinfo 2017

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.